

บทบาทของพนักงานสืบสวนสอบสวน
ในการให้ความสำคัญและใช้ประโยชน์
พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญา
เกี่ยวกับชีวิตร่างกายและเพศ

The Role of Investigators in Prioritizing and Utilizing Forensic Evidence in Criminal Cases Concerning Life Body and Sexual Offenses

ศิริธรรม จิตต์งาม*

Sirithum Chitngam

ศิริรัตน์ ชูสกุลเกรียง**

Sirirat Choosakoonkriang

ศุภชัย ศุภลักษณ์นารี**

Supachai Supaluknari

■ บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการให้ความสำคัญและการใช้ประโยชน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญาเกี่ยวกับชีวิต ร่างกายและเพศ ของพนักงานสืบสวนสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรภาค 7 โดยมุ่งเน้นการพิจารณาเชิงวิเคราะห์ถึงระดับความเข้าใจ การตัดสินใจ และการปฏิบัติงานของพนักงานสืบสวนสอบสวน ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

* นักศึกษาปริญญาโทชั้นบัณฑิต สาขานิติวิทยาศาสตร์และงานยุติธรรม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
Ph.D. Student in Forensic Science and Justice Administration, Faculty of Science, Silpakorn University

** อาจารย์ สาขานิติวิทยาศาสตร์และงานยุติธรรม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
Lecturer of the Program in Forensic Science and Justice Administration, Faculty of Science, Silpakorn University

Received: 12 November 2025 Revised: 20 January 2026 Accepted: 9 February 2026

ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญในการใช้ประโยชน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญาร้ายแรง ประกอบด้วย (1) ความแตกต่างของความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของพนักงานสืบสวนสอบสวนในการรักษาและตีความพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ (2) ข้อจำกัดด้านทรัพยากร เทคโนโลยีและงบประมาณที่ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน และ (3) ปัญหาในการนำเสนอพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ต่อศาล ซึ่งอาจลดทอนน้ำหนักแห่งพยานหลักฐานและกระทบต่อความเชื่อมั่นของสังคมต่อกระบวนการยุติธรรม บทบาทของพนักงานสืบสวนสอบสวนเป็นปัจจัยสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างหลักฐานเชิงนิติวิทยาศาสตร์กับการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในทางคดี หากขาดความรู้ ความเข้าใจหรือแนวทางการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน อาจนำไปสู่การใช้พยานหลักฐานอย่างไม่มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อความเป็นธรรมในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาดังนั้น บทความจึงเสนอแนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ ได้แก่ การพัฒนาระบบฝึกอบรมเฉพาะด้านนิติวิทยาศาสตร์อย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมการทำงานแบบสหวิชาชีพ และการจัดสรรทรัพยากรด้านนิติวิทยาศาสตร์อย่างเพียงพอและทันสมัย เพื่อยกระดับมาตรฐานการใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ อันจะนำไปสู่ความถูกต้อง โปร่งใสและความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในอนาคต

คำสำคัญ: พนักงานสืบสวนสอบสวน, พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์, ตำรวจภูธรภาค 7

■ Abstract

This academic article examines the extent to which investigators in Provincial Police Region 7 prioritize and utilize forensic evidence in criminal cases involving offences against life, body, and sexual offences. The analysis focuses on investigators' levels of understanding decision-making, and operational practices that affect the effectiveness of collecting analyzing and presenting forensic evidence within the criminal justice process. The findings identify significant structural problems in the use of forensic evidence in serious criminal cases: (1) differences in knowledge, understanding, and skills in preserving and interpreting scientific evidence (2) limitations in resources, technology, and budget that may affect the reliability of evidence and (3) difficulties in presenting forensic evidence to the court, which may diminish the weight of the evidence and impact public confidence in the justice system. Roles of investigators serve as a crucial link between scientific evidence and fact-finding in the case. The absence of knowledge, understanding or standardized practices can lead to inefficient use of evidence and may affect fairness in the criminal justice process. Therefore, the article proposes policy and practical guidelines, including

continuous specialized training system in forensic science, promotion of interdisciplinary collaboration, and the allocation of adequate and modern forensic resources to improve standards of forensic evidence utilization, leading to accuracy, transparency, and fairness in the criminal justice process.

Keywords: Investigators, Forensic Evidence, Provincial Police Region 7

■ บทนำ

การสืบสวนสอบสวนคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและร่างกาย เช่น คดีฆาตกรรมหรือทำร้ายร่างกาย ถือเป็นภารกิจสำคัญของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการอำนวยความสะดวกแก่สังคม ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยหลักฐานที่น่าเชื่อถือในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง หนึ่งในหลักฐานสำคัญที่มีบทบาทอย่างมากในยุคปัจจุบัน คือ พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เช่น ลายนิ้วมือ ดีเอ็นเอ คราบเลือด หรือหลักฐานทางดิจิทัล ซึ่งสามารถเชื่อมโยงผู้กระทำผิดเข้ากับเหตุการณ์หรือสถานที่เกิดเหตุได้อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม แม้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จะมีศักยภาพในการสนับสนุนการสืบสวนสอบสวน แต่การนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดขึ้นอยู่กับ การให้ความสำคัญ ความเข้าใจและทักษะของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน หากเจ้าหน้าที่ขาดความรู้ ความชำนาญ หรือไม่มีความตระหนักถึง ความสำคัญของพยานหลักฐานเหล่านี้ อาจส่งผลให้เกิดความล่าช้า ความผิดพลาด หรือการเพิกเฉยต่อหลักฐานที่จำเป็น ซึ่งย่อม

กระทบต่อประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ยกตัวอย่างพนักงานสืบสวนสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรภาค 7 ซึ่งรับผิดชอบคดีในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อม มีบทบาทสำคัญในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาร้ายแรง (Forensic Science Center 7, 2025) การศึกษาถึงระดับ การให้ความสำคัญและการใช้ประโยชน์จาก พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของเจ้าหน้าที่ ในพื้นที่นี้ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อประเมิน ศักยภาพการปฏิบัติงาน ระบุปัจจัยสนับสนุน หรือข้อจำกัด และนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการพัฒนา แนวทางการใช้ประโยชน์จากนิติวิทยาศาสตร์ ในกระบวนการสืบสวนสอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในประเทศไทย การนำ หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ มาใช้ใน กระบวนการยุติธรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในหน่วยงานตำรวจที่มีบทบาทสำคัญ ในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์หลักฐานเบื้องต้น อย่างไรก็ตาม จากการที่ผู้แต่งได้ศึกษาเอกสาร ทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ชี้ให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจบางส่วนยังขาดความเข้าใจ ที่เพียงพอเกี่ยวกับพยานหลักฐานทาง นิติวิทยาศาสตร์ ส่งผลให้การนำหลักฐานไปใช้ ในกระบวนการสอบสวนและดำเนินคดีอาญา อาจไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ข้อมูลจาก Royal Thai Police. (2022) ระบุว่า ในปี 2565 มีคดีที่ถูกยกฟ้อง เนื่องจากหลักฐานทาง นิติวิทยาศาสตร์ไม่เพียงพอหรือไม่น่าเชื่อถือ คิดเป็นร้อยละ 18 ของคดีอาญาทั้งหมด ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาการใช้พยานหลักฐาน ทางนิติวิทยาศาสตร์ในระบบยุติธรรมไทย

ตารางที่ 1 สถิติคดีอาญา กลุ่ม 1 ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ ของกองบัญชาการ
ตำรวจภูธรภาค 7 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 ถึง พ.ศ. 2565

ปี พ.ศ.	จำนวนคดีเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ	
	รับแจ้ง	จับกุม
2561	2,061	1,878
2562	1,907	1,764
2563	1,640	1,603
2564	1,410	1,382
2565	1,208	1,194

หมายเหตุ. จากโครงสร้างกำลังพล, โดย ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศกลาง, 2566, [https://citc.police.go.th/\(URL\)](https://citc.police.go.th/(URL)). ลิขสิทธิ์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า ในพื้นที่รับผิดชอบของตำรวจภูธร ภาค 7 นั้น มีจำนวนคดีอาญาเกิดขึ้นสูงเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศไทย โดยเฉพาะในกลุ่มความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ ที่มีแนวโน้มสูงขึ้น และเมื่อพิจารณาผลการจับกุม โดยเปรียบเทียบพบว่า มีแนวโน้มการจับกุมที่น้อยลง ซึ่งน่าจะมีสาเหตุมาจากการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ความรู้ด้านนิติวิทยาศาสตร์ในทุกขั้นตอนของกระบวนการสืบสวนสอบสวน ไม่เต็มประสิทธิภาพ จึงทำให้คลี่คลายคดีและจับกุมบุคคลที่กระทำความผิดได้น้อยกว่ารับแจ้ง ซึ่งจากผลการศึกษาของ White et al. (2011, pp.160-165) พบว่า พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ สามารถใช้ประโยชน์ในการนำมาประกอบแผนประทุษกรรมคนร้าย คลี่คลายคดีที่ผู้กระทำผิดเป็นฆาตกรต่อเนื่อง ส่งผลให้การสืบสวนประสบความสำเร็จ และนำไปสู่การจับกุมได้ในที่สุด

ปัจจุบันประเทศไทยมีคดีอาญาเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มสูงขึ้น ทั้งคดี

ลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ วางเพลิง ช่มชู้ หรือ ฆาตกรรม ซึ่งผู้กระทำความผิดต่างมีวิธีการกระทำความผิดที่สลับซับซ้อนมากขึ้นตามความก้าวหน้าของวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ทั้งนี้ เมื่อเกิดคดีอาญาขึ้นเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมายจะต้องดำเนินการเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษ เพื่ออำนวยความยุติธรรมให้แก่สังคม ซึ่งการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นจะอาศัยพยานบุคคลเป็นหลักในการสืบสวนสอบสวน เพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย แต่บางครั้งอาจจะไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงเพราะพยานบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงคำพูดได้เสมอ ด้วยเหตุผลดังกล่าว เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องมีการนำความรู้ด้านนิติวิทยาศาสตร์เข้ามาประยุกต์ใช้ในกระบวนการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาเพื่อพิสูจน์หาข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานต่างๆ ด้วยวิธีการ

ทางวิทยาศาสตร์ เพราะพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จะสามารถเชื่อมโยงผู้กระทำ ความผิดที่แท้จริงมาลงโทษและช่วยผู้บริสุทธิ์ ให้พ้นจากข้อกล่าวหาได้ (Kanokpon Saenkaew, 2019, pp. 121-136)

ปัญหาด้านการรวบรวมพยานหลักฐาน เป็นปัญหาสำคัญมากในกระบวนการยุติธรรม เบื้องต้น สามารถแยกแยะออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้ ปัญหาในการรวบรวมพยานหลักฐาน ถือว่ามีความสำคัญ เพราะหากการรวบรวม พยานหลักฐานกระทำขึ้นโดยมิชอบด้วย กระบวนการที่ถูกต้องตามกฎหมายในเบื้องต้น ย่อมส่งผลกระทบต่อการวินิจฉัยหรือการใช้ ดุลพินิจของพนักงานอัยการและศาลยุติธรรม ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการ จะต้องยึดถือ ข้อเท็จจริงตามสำนวนการสอบสวนชั้นพนักงาน สอบสวนในการสั่งคดี ปัญหาการใช้ดุลพินิจ ของพนักงานสอบสวนในการสอบสวนพยานบุคคล ที่จะมาเปิดเผยถึงความรู้ของตนเกี่ยวกับ ข้อเท็จจริงในคดีโดยการให้ถ้อยคำการรับรู้ นี้ เป็นการรับรู้โดยประสาทสัมผัสโดยตรงคือ การได้เห็นได้ฟังหรือได้ยิน และมาถ่ายทอด ข้อเท็จจริงเหล่านั้นต่อพนักงานสอบสวน ปัญหา การใช้อำนาจดุลพินิจของพนักงานสอบสวน ตามมาตรา 122 กฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญาว่า พนักงานสอบสวนจะไม่ทำการ สอบสวนในกรณีต่อไปนี้ก็ได้ (1) เมื่อผู้เสียหาย ขอความช่วยเหลือแต่ไม่ยอมร้องทุกข์ตาม ระเบียบ (2) เมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีเสียเอง โดยมิได้ร้องทุกข์ก่อน และ (3) เมื่อมีหนังสือ กล่าวโทษเป็นบัตรสนเท่ห์ หรือบุคคลที่กล่าว โดยโทษด้วยปากไม่ยอมบอกว่าเขาคือใคร หรือไม่ยอมลงลายมือชื่อในคำกล่าวโทษ

หรือบันทึกคำกล่าวโทษ วิธีดำเนินการสอบสวนของ พนักงานสอบสวน หากขาดความรู้ ความสามารถ ประสิทธิภาพหรือขาดความยุติธรรมแล้ว ผลเสียย่อมเกิดกับประชาชน โดยส่วนรวม อย่างแน่นอน เห็นได้ว่า การสั่งคดีของพนักงาน สอบสวน กฎหมายให้อำนาจ พนักงานสอบสวน เพียงลำพัง เพื่อทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะ รู้ตัวผู้กระทำผิดและเพื่อพิสูจน์ให้เห็นความผิด หรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและเพื่อเอาตัวผู้กระทำ ความผิดมาฟ้องลงโทษ ดังนั้น การสั่งคดี ของพนักงานสอบสวนย่อมมีผลต่อการพิจารณา ฟ้องของพนักงานอัยการและกระบวนการ พิจารณาคดีของศาล หากการรวบรวมพยาน หลักฐานดำเนินการโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อมีการตรวจสอบจากองค์กรภายนอกหรือ มีวิธีการดำเนินการสอบสวนและกำหนด ระยะเวลาที่ชัดเจนย่อมเกิดความเสียหายต่อ กระบวนการยุติธรรมได้

ด้วยเหตุนี้ การให้ความสำคัญต่อพยานหลักฐาน ทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญาเกี่ยวกับชีวิต ร่างกายและเพศของพนักงานสืบสวนสอบสวน จากการรายงานและสภาพการปฏิบัติงาน ของตำรวจ พบว่า แม้จะมีการนำหลักฐาน ทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ประกอบสำนวนคดี แต่ระดับความสำคัญที่ให้กับหลักฐานดังกล่าว รวมถึงคุณภาพของการรวบรวม การรักษา และการนำเสนอหลักฐาน ยังมีความแตกต่างกัน ในแต่ละคดี ซึ่งส่งผลต่อความสมบูรณ์ของ สำนวนคดีที่ส่งต่อให้พนักงานอัยการพิจารณา ยิ่งไปกว่านั้น คดีเกี่ยวกับร่างกายชีวิตและเพศ บางกรณี ยังมีความเชื่อมโยงกับความเสี่ยงต่อ ความปลอดภัยของพนักงานอัยการ ไม่ว่าจะเป็น

การถูกข่มขู่ คุกคามหรือการตกอยู่ภายใต้แรงกดดันจากผู้มีอิทธิพล หากสำนวนคดีขาดความชัดเจน และพึ่งพาพยานบุคคลเป็นหลัก ย่อมเพิ่มภาระและความเสี่ยงในการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการ ดังนั้น การให้ความสำคัญต่อหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในรายงานของตำรวจ จึงไม่เพียงเป็นประเด็นด้านประสิทธิภาพของกระบวนการสืบสวนสอบสวนเท่านั้น แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความปลอดภัย ความมั่นใจและความเป็นธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการโดยตรง บทความวิชาการนี้จึงมีความจำเป็นต่อการศึกษาปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญในการใช้ประโยชน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญารายแรง ประกอบด้วย (1) ความแตกต่างของความรู้ความเข้าใจและทักษะของพนักงานสืบสวนสอบสวนในการรักษาและตีความพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ (2) ข้อจำกัดด้านทรัพยากรเทคโนโลยีและงบประมาณที่ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน และ (3) ปัญหาในการนำเสนอพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ต่อศาล ซึ่งอาจลดทอนน้ำหนักแห่งพยานหลักฐานและกระทบต่อความเชื่อมั่นของสังคมต่อกระบวนการยุติธรรม บทบาทของพนักงานสืบสวนสอบสวนเป็นปัจจัยสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างหลักฐานเชิงวิทยาศาสตร์กับการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในทางคดี

■ วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาระดับการให้ความสำคัญและการใช้ประโยชน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

ในคดีอาญาเกี่ยวกับชีวิต ร่างกายและเพศของพนักงานสืบสวนสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรภาค 7

ความหมายของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และการให้ความสำคัญและการนำไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรม

พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์หมายถึงหลักฐานที่ได้จากการวิเคราะห์ ตรวจพิสูจน์หรือประเมินผลโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อช่วยในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาหรือคดีความต่าง ๆ โดยเน้นความแม่นยำ น่าเชื่อถือและสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ เช่น ดีเอ็นเอ (DNA) ลายนิ้วมือหรือลายนิ้วมือแฝง วัตถุพยาน สารเคมี ยาเสพติด สารพิษ และพยานหลักฐานทางชีวภาพและนิติวิทยาศาสตร์อื่น ๆ (Ratchadaporn Noikaew & Woratouch Witchuvanit, 2020, pp. 170-171)

การให้ความสำคัญ หมายถึง ระดับความสนใจ ความเชื่อถือ และการยอมรับของเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนต่อพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ว่ามีความจำเป็นมีประโยชน์และมีบทบาทสำคัญต่อความแม่นยำ ความน่าเชื่อถือและความเป็นธรรมของกระบวนการสอบสวนคดีอาญา

การใช้ประโยชน์ หมายถึง กระบวนการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในทุขั้นตอนของการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาอย่างมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การรวบรวม ตรวจพิสูจน์ วิเคราะห์ ตีความผล ไปจนถึงการใช้ประกอบการตัดสินใจทางคดี

ขั้นตอนการตรวจที่เกิดเหตุ

- 1) การเข้าถึงและรักษาความปลอดภัยของสถานที่เกิดเหตุ ปิดกั้นพื้นที่ไม่ให้บุคคลภายนอกเข้า
- 2) การประเมินสถานการณ์เบื้องต้น
- 3) การวางแผนการตรวจสอบ
- 4) การบันทึกและเก็บภาพที่เกิดเหตุถ่ายภาพนิ่ง วิดีโอในมุมกว้างและเฉพาะจุด
- 5) การเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน
- 6) การตรวจสอบและวิเคราะห์เบื้องต้น
- 7) การส่งมอบพยานหลักฐาน

ก่อนจะเข้าตรวจสถานที่เกิดเหตุต้องมีการวางแผนการปฏิบัติงานโดยหาข้อมูลจากพยานผู้เห็นเหตุการณ์ ผู้เสียหาย และเจ้าหน้าที่ชุดแรกไปถึงสถานที่เกิดเหตุ เช่น การวางแผนเพื่อกำหนดเส้นทางการเข้าสถานที่เกิดเหตุไม่ให้ทับรอยเส้นทางคนร้าย ซึ่งจะเป็นการป้องกัน

ไม่ให้พยานหลักฐานสำคัญเสียไป (Sukwatch, 2007, pp. 5-9)

สำหรับในประเทศไทย แม้จะมีการนำนิติวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาใช้ในคดีเช่นเดียวกันกับต่างประเทศ แต่การเชื่อมโยงข้อมูลคอมพิวเตอร์ออนไลน์ยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ยังคงอาศัยการติดต่อทางเอกสารเป็นหลัก แต่ก็สามารถตรวจวิเคราะห์พยานหลักฐาน จำพวกทะเบียนราษฎร์ ทะเบียนประวัติ แผนประทุษกรรม กรุปเลือด เส้นผม น้ำอสุจิ น้ำคัสหลังจากร่างกาย เพื่อยืนยันตัวผู้ต้องหาได้เช่นเดียวกันกับต่างประเทศ มีการกล่าวอ้างจากนักวิชาการด้านยุติธรรมว่า การสืบสวนในประเทศไทยยังล่าช้ากว่าต่างประเทศประมาณ 20 ปี (Forensic Science Center 7, 2025)

ภาพที่ 1 Inspection of the crime scene

Note. From Guidelines for addressing challenges faced by inquiry officials in Post-mortem examinations on cases of unnatural death: a case Study in provincial police region 7, by Sonkratai, J. 2025. [Unpublished doctoral thesis]. Silpakorn University.

บันทึกสภาพสถานที่เกิดเหตุ มี 3 วิธี ดังนี้ (Ciao, 2022, p. 5)

1) จัดบันทึกสถานที่เกิดเหตุที่สามารถสัมผัสได้โดยประสาททั้ง 5 ของผู้บันทึก เช่น เห็น ได้ยิน เสียหรือได้กลิ่นผิดปกติในสถานที่เกิดเหตุ เป็นต้น

2) ถ่ายภาพสถานที่เกิดเหตุ เพื่อช่วยเพิ่มรายละเอียดของการบันทึกสภาพสถานที่เกิดเหตุ อีกชั้นหนึ่งและช่วยในการรักษาสถานที่เกิดเหตุ เพราะการถ่ายภาพสามารถบันทึกสิ่งที่พบเห็น ในครั้งแรกได้อย่างเที่ยงตรงก่อนที่สถานที่เกิดเหตุนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นประโยชน์ ในการสืบสวนสอบสวนและเป็นพยานหลักฐาน ในชั้นศาล

3) จัดทำแผนที่และแผนผังเพื่อเข้ามาสนับสนุนการจดบันทึกและการถ่ายภาพ เพราะแผนที่และแผนผังจะช่วยลดปัญหา เรื่องความละเอียดของภาพถ่ายลงได้ด้วยการเอาเฉพาะสิ่งที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับคดี เท่านั้นมาบรรจุลงในแผนที่และแผนผัง และสามารถทำแผนที่และแผนผังในลักษณะ 3 มิติได้ด้วย โดยแผนที่และแผนผังมี 2 ประเภทคือ แผนที่และแผนผังอย่างหยาบ และแผนที่ เพื่อแสดงในชั้นศาลหรือแผนที่อย่างละเอียด

หน้าที่ของพนักงานสืบสวนสอบสวนที่เดินทางมาถึงสถานที่เกิดเหตุ

ผู้ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุต้องวิเคราะห์ให้ได้ว่า เหตุที่เกิดขึ้นนั้น ประสงค์ต่ออะไร เมื่อไหร่ ที่ไหน ผู้ใดกระทำ มูลเหตุจูงใจและรูปแบบวิธีการใด (ตาม 5WIH กล่าวคือ What/When/Where/Who/Why/How)

พนักงานสืบสวนสอบสวนไม่ว่าจะมีชั้นยศใดก็ตาม ตลอดจนเจ้าหน้าที่อื่นๆ เช่น เจ้าหน้าที่

มูลนิธิอาสาสมัครต่างๆ หรือเจ้าหน้าที่กู้ภัย หากบังเอิญพบเหตุการณ์หรือได้รับแจ้งให้เข้าไปยังสถานที่เกิดเหตุเป็นบุคคลแรก ควรปฏิบัติดังต่อไปนี้ (Engsomboon, 2008, pp. 2-12)

1) บันทึกวันเวลาที่เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ เพื่อใช้ในการรายงานและประกอบสำนวนคดี

2) เข้าที่เกิดเหตุโดยหลีกเลี่ยงการกระทำใด ๆ ที่อาจทำลายหลักฐานหรือวัตถุพยาน ไม่สัมผัสหรือเคลื่อนย้ายสิ่งของโดยไม่จำเป็น

3) รักษาสถานที่เกิดเหตุ โดยห้ามมิให้บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในบริเวณดังกล่าวอย่างเด็ดขาด

4) หากมีผู้ได้รับบาดเจ็บอาการหนัก ต้องรีบติดต่อหน่วยแพทย์หรือโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุด เพื่อมารับตัวไปรักษาพยาบาลโดยเร็ว แม้การเคลื่อนย้ายอาจทำให้พยานวัตถุบางอย่างเสียหาย แต่เพื่อรักษาชีวิตเป็นสำคัญ และหากเป็นไปได้ ควรมีเจ้าหน้าที่ติดตามไปด้วย เนื่องจากอาจได้ปากคำจากผู้บาดเจ็บในระหว่างทางหรือก่อนเสียชีวิต ซึ่งคำให้การดังกล่าวมีคุณค่าอย่างยิ่งในการสอบสวน

5) ในกรณีที่มีผู้เสียชีวิต ควรหลีกเลี่ยงการกระทำใด ๆ กับศพและต้องรายงานพนักงานสอบสวนผู้มีหน้าที่ทันที เพื่อให้ดำเนินการชันสูตรพลิกศพตามขั้นตอนทางกฎหมาย

6) รายงานผู้บังคับบัญชาหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแพทย์หรือเจ้าหน้าที่ชันสูตร เพื่อเข้าดำเนินการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ และขอคำสั่งสนับสนุนเพิ่มเติม

7) บันทึกสภาพแวดล้อมของสถานที่เกิดเหตุ เช่น สภาพแสงสว่าง สภาพอากาศ อากาศ หรือสิ่งของที่พบในที่เกิดเหตุ ตำแหน่งที่พบศพ

และความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งศพกับพยานวัตถุ

8) หากพบผู้ต้องสงสัยในที่เกิดเหตุให้ควบคุมตัวไว้ก่อนเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือการทำลายหลักฐาน โดยแจ้งสิทธิของผู้ต้องสงสัยตามที่กฎหมายกำหนด ในกรณีของต่างประเทศและควบคุมไว้จนกว่ากำลังสนับสนุนจะมาถึง

9) สอบถามพยานในเบื้องต้นอย่างสั้น ๆ เพื่อตรวจสอบว่าใครอยู่ในเหตุการณ์บ้างตอนเจ้าหน้าที่มาถึง โดยไม่ควรแสดงความเห็นหรือโน้มน้าวพยาน ควรแยกผู้ต้องสงสัยและพยานออกจากกันเท่าที่ทำได้และควรฟังสิ่งที่คนในที่เกิดเหตุพูดกัน เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้นซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการสอบสวน หลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นหรือชี้แนะ ไม่ให้สิ่งใดสูญหายหรือถูกแตะต้องโดยไม่จำเป็น ในระหว่างรอกำลังสนับสนุนควรใช้โทรศัพท์ติดต่อไม่ใช้วิทยุ เนื่องจากอาจมีสื่อมวลชนหรือบุคคลภายนอกดักรับสัมภาษณ์วิทยุตำรวจ

10) มอบหมายการดูแลสถานที่เกิดเหตุให้พนักงานสอบสวน เพื่อดำเนินการสืบสวนตรวจสอบสถานที่และจัดทำรายงานอย่างเป็นทางการต่อไป ซึ่งอาจต้องใช้เวลาหลายวันจนกว่าการตรวจสอบสถานที่และจัดทำรายงานจะแล้วเสร็จ

จากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ การให้ความสำคัญและการใช้ประโยชน์ของพยานหลักฐาน ไม่ใช่เพียงแค่ว่ามันคืออะไร แต่ต้องเชื่อมโยงกับการตัดสินใจของพนักงานสืบสวนสอบสวนว่า พนักงานสืบสวนสอบสวนประเมินและจัดเก็บพยานหลักฐาน ถูกต้องและทันเวลา และสามารถนำเสนอไปใช้ใน

ชั้นศาลได้หรือไม่ ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงระดับการให้ความสำคัญและการใช้ประโยชน์จริงของพยานหลักฐานนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีผลต่อโอกาสในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงและความเป็นธรรมของกระบวนการยุติธรรมในคดีอาญา โดยเฉพาะคดีชีวิต ร่างกาย และเพศ ซึ่งก็มีขั้นตอนในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุมี 12 ขั้นตอน ประกอบด้วย (Saferstein, 2001, pp. 108-112)

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อม เป็นการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุรวมถึงการประเมินสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการเมื่อถึงสถานที่เกิดเหตุ เป็นการเตรียมความพร้อมครั้งสุดท้ายในทุก ๆ ด้าน เช่น จิตใจ เอกสาร อุปกรณ์ เป็นต้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่มีความพร้อมมากที่สุดในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

ขั้นตอนที่ 3 การป้องกันและรักษาสถานที่เกิดเหตุ เมื่อถึงสถานที่เกิดเหตุ ต้องพิจารณาขอบเขตในการป้องกันสถานที่เกิดเหตุให้ครอบคลุมวัตถุพยานทั้งหมด โดยต้องคำนึงความปลอดภัยของสถานที่เกิดเหตุ รวมถึงการจดบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสถานที่เกิดเหตุนั้น ๆ

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุเบื้องต้น เป็นการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุแบบคร่าว ๆ โดยหัวหน้าทีม เพื่อกำหนดรูปแบบวิธีการทำงานของทีมให้เหมาะสมกับสภาพของสถานที่เกิดเหตุ และจัดบันทึกสภาพทั่ว ๆ ไปของสถานที่เกิดเหตุ

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินพยานหลักฐานที่พบในสถานที่เกิดเหตุ เป็นการประเมินหรือคาดคะเนอย่างมีหลักการเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่คาดว่า

จะพบในสถานที่เกิดเหตุ เพื่อจะได้ครอบคลุมในการค้นหาวัตถุพยานและป้องกันวัตถุพยานถูกทำลาย

ขั้นตอนที่ 6 การบรรยายสภาพของสถานที่เกิดเหตุ บรรยายสภาพทั่วไปและลักษณะพิเศษของสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งการบันทึกอาจทำได้หลายวิธี เช่น การบันทึกเสียง การเขียนหรือการบันทึกวิดีโอ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 7 การถ่ายภาพในสถานที่เกิดเหตุ เป็นการถ่ายภาพลักษณะของสถานที่เกิดเหตุทั้งในระยะไกล ระยะกลางและระยะใกล้ โดยให้ครอบคลุมสภาพหรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในสถานที่เกิดเหตุ โดยเฉพาะวัตถุพยานที่พบในสถานที่เกิดเหตุ

ขั้นตอนที่ 8 การวาดแผนผัง การสเก็ตซ์ภาพสถานที่เกิดเหตุ เป็นการสเก็ตซ์ภาพของสถานที่เกิดเหตุ โดยมีการกำหนดทิศ มาตราส่วน และระยะต่าง ๆ อย่างชัดเจน

ขั้นตอนที่ 9 การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุอย่างละเอียด เป็นการค้นหาพยานหลักฐานที่อาจพบในสถานที่เกิดเหตุโดยวิธีการที่ใช้ค้นหาจะเลือกรูปแบบตามความเหมาะสม เช่น แบบตารางหรือแบบกันหอย เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 10 การบันทึกและตรวจเก็บพยานหลักฐาน เป็นการบันทึกตำแหน่งและถ่ายภาพพยานหลักฐาน เพื่อแสดงตำแหน่งและลักษณะของพยานหลักฐานที่พบก่อนการเก็บพยานหลักฐาน

ขั้นตอนที่ 11 การตรวจสอบขั้นสุดท้าย เป็นการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลต่าง ๆ และการเก็บพยานหลักฐานว่าได้ดำเนินการเก็บอย่างถูกต้องและมีความครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่

ขั้นตอนที่ 12 การออกและส่งคืนสถานที่เกิดเหตุ โดยการส่งมอบคืนสถานที่เกิดเหตุ ต้องมีการบันทึก วัน เวลา ที่ได้ส่งมอบคืนสถานที่เกิดเหตุให้แก่เจ้าของสถานที่

อำนาจและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในการรักษาสถานที่เกิดเหตุ

การรักษาสถานที่เกิดเหตุถือเป็นภารกิจสำคัญของเจ้าหน้าที่ตำรวจและผู้บังคับใช้กฎหมาย โดยมีจุดมุ่งหมายหลักคือ การปกป้องพยานหลักฐานไม่ให้ถูกทำลาย เปลี่ยนแปลง หรือปนเปื้อนทั้งโดยเจตนาหรือไม่เจตนา ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบโดยตรงต่อกระบวนการสืบสวนสอบสวนและการพิจารณาคดีในชั้นศาล ดังนั้นอำนาจและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการควบคุมพื้นที่เกิดเหตุจึงต้องมีความชัดเจนและได้รับการสนับสนุนทั้งจากแนวปฏิบัติและบทบัญญัติทางกฎหมาย (Champod, 2015, pp. 1-10)

1. แนวทางปฏิบัติของสหรัฐอเมริกา

ในสหรัฐอเมริกา คู่มือภาคสนามของกองทัพบกได้ระบุว่า เจ้าหน้าที่สารวัตรทหารซึ่งเป็นผู้แรกที่เดินทางไปถึงสถานที่เกิดเหตุจะต้องรับผิดชอบในการปกป้องพื้นที่นั้นทันที ซึ่งหมายรวมถึงการกันผู้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องออกจากพื้นที่ และการรักษาสภาพของสถานที่ให้ใกล้เคียงกับสภาพที่เกิดเหตุจริงให้มากที่สุด แนวทางนี้ยังถูกนำมาใช้โดยหน่วยงานตำรวจทั่วไป โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจ ซึ่งโดยมากมักเป็นหน่วยแรกที่ไปถึงที่เกิดเหตุ

เจ้าหน้าที่สายตรวจจะต้องปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้ควบคุมพื้นที่ขั้นต้น โดยจะกันพื้นที่ติดตั้งแถบกัน ห้ามผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในพื้นที่ และบันทึกข้อมูลพื้นฐานก่อนที่เจ้าหน้าที่

พิสูจน์หลักฐานหรือพนักงานสอบสวนจะเดินทางมาถึง ข้อปฏิบัติเหล่านี้ถือเป็นมาตรฐานเบื้องต้นของหน่วยงานตำรวจท้องถิ่นทั่วสหรัฐอเมริกา ซึ่งแม้ไม่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายหลัก แต่ก็ถือเป็นแนวทางปฏิบัติที่มีผลผูกพันเชิงวิชาชีพ (Roberta et al., 2012, pp. 25-37)

2. แนวทางปฏิบัติของประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นมีแนวทางที่ใกล้เคียงกับสหรัฐอเมริกา โดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนที่ไปถึงสถานที่เกิดเหตุเป็นคนแรก มีหน้าที่ควบคุมและปกป้องสถานที่นั้นๆ โดยจะมีการประสานงานกับหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานและพนักงานสอบสวนอย่างใกล้ชิด สิ่งที่น่าสนใจคือ ประเทศญี่ปุ่นได้บัญญัติแนวทางนี้ไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจน โดยในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 112 ระบุว่า ในระหว่างการปฏิบัติตามหมายค้นหรือหมายยึด เจ้าหน้าที่สามารถสั่งห้ามบุคคลใดก็ตามไม่ให้เข้าไปหรือออกจากสถานที่ดังกล่าวได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ หากฝ่าฝืนคำสั่ง อาจถูกจับได้หรือควบคุมตัวไว้จนกว่าจะสิ้นสุดภารกิจ (CJAD, 2019, November 10) บทบัญญัตินี้แสดงให้เห็นถึงอำนาจตามกฎหมายที่ทำให้ความคุ้มครองแก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อย่างชัดเจน ลดข้อโต้แย้ง และเสริมความน่าเชื่อถือของกระบวนการสืบสวนในสายตาสาธารณชน

3. แนวทางปฏิบัติของประเทศไทย

ประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติในระดับกฎหมายที่ให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจโดยตรงในการห้ามบุคคลเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ อย่างไรก็ตาม สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ

ได้จัดทำ คู่มือการบริหารจัดการสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งระบุว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจคนแรกที่ไปถึงสถานที่เกิดเหตุ ไม่ว่าจะมิชันใด จะต้องปฏิบัติหน้าที่ควบคุมพื้นที่ในเบื้องต้นทันที (Office of Police Forensic Science, 2018, pp. 1-7) เจ้าหน้าที่จะต้องกันพื้นที่ด้วยอุปกรณ์ที่มี เช่น แถบกันบันทึกภาพหรือวิดีโอ และห้ามมิให้บุคคลใดเข้าไปในพื้นที่ ยกเว้นได้รับอนุญาตจากพนักงานสอบสวนเท่านั้น เมื่อพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานเดินทางมาถึง การสั่งการทั้งหมดจะอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวน โดยมีหัวหน้าทีมตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุให้คำแนะนำเชิงเทคนิค

ข้อจำกัดทางกฎหมายของประเทศไทย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย ยังไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสั่งห้ามบุคคลเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุอย่างชัดเจน โดยมีเพียงมาตรา 137 ที่เกี่ยวข้องกับการห้ามบุคคลออกจากบ้านหรือสถานที่ที่ระบุไว้ในหมายเท่านั้น ซึ่งอาจไม่ครอบคลุมสถานการณ์ของการควบคุมสถานที่เกิดเหตุ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 137) ข้อจำกัดนี้ส่งผลให้การควบคุมสถานที่เกิดเหตุในหลายกรณีขาดความชัดเจน อาจนำไปสู่การโต้แย้งจากบุคคลภายนอก หรือการรบกวนพยานหลักฐานโดยไม่เจตนา ทั้งยังทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องพึ่งพาวิธีการอ้อม เช่น การขอความร่วมมือจากประชาชน หรือการใช้แถบกั้นเพื่อห้ามเข้า ซึ่งไม่มีผลในทางกฎหมายหากมีการฝ่าฝืน

การให้ความสำคัญและการนำหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรม

พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นพยานวัตถุ ที่ใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงของคดีที่เกิดขึ้นเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยอาศัยหลักการตรวจสอบและวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์โดยมีลักษณะและความสำคัญดังนี้ (Investigation Administration Center, 2022)

(1) ใช้เชื่อมโยงผู้กระทำผิดเข้ากับอาชญากรรมที่เกิดขึ้นได้

(2) การตรวจวิเคราะห์ วิจัย สังเกตการณ์สิ่งของต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีโดยผู้เชี่ยวชาญ

(3) สามารถแสดงข้อเท็จจริงที่พิสูจน์ได้อย่างเป็นรูปธรรมโดยหลักการทางวิทยาศาสตร์

(4) ใช้ประกอบการพิจารณาของศาล

(5) สามารถนำมาใช้ทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และสามารถจำแนกออกเป็นหมวดหมู่เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถเข้าใจและนำไปใช้ในการส่งตรวจพิสูจน์ต่อไปได้ ดังนี้

พยานหลักฐานที่ได้จากมนุษย์ สัตว์ หรือพืช

(1) พยานหลักฐานที่ได้จากมนุษย์

พยานหลักฐานที่ใช้ในการพิสูจน์ยืนยันตัวบุคคล (นอกเหนือจากคำเบิกความถ้อยคำต่าง ๆ) หรือเป็นการตรวจหาวัตถุต้องสงสัยที่ติดอยู่กับบุคคล เพื่อเชื่อมโยงกับคดีที่เกิดขึ้น ได้แก่

- ผู้เสียหาย ได้แก่ เหยื่อ หรือ ผู้เสียชีวิต
- ผู้ต้องสงสัย
- ผู้ต้องหา หรือ ผู้กระทำความผิด ตัวอย่าง

พยานหลักฐานที่มาจากร่างกายมนุษย์ ได้แก่ กระดูก ฟัน เล็บ เส้นผม เส้นขน เนื้อเยื่อ สารคัดหลั่ง

เช่น เลือด น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ อสุจิ เป็นต้น

• ส่วนประกอบอื่น ๆ หรืออวัยวะจากร่างกาย

- เลือดฝาด เครื่องแต่งกายของบุคคล

(2) พยานหลักฐานที่ได้จากสัตว์

พยานหลักฐานที่ได้จากสัตว์ ชิ้นส่วนของสัตว์ หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์จะสามารถช่วยคลี่คลายคดีได้ ใช้ประโยชน์สำหรับตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์สัตว์และสัตว์ป่า ใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีความผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่า ใช้เป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาโทษทางกฎหมาย ตัวอย่างพยานหลักฐานที่ได้จากสัตว์ ได้แก่

• ชิ้นส่วนอวัยวะของสัตว์ เช่น ไข่ เขา นอ กระดูก ฟัน ชิ้นเนื้อ หนังสัตว์ เส้นขน อวัยวะภายใน อวัยวะเพศ อัณฑะ เป็นต้น

• ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ เช่น เครื่องประดับของตกแต่งบ้านและอาหาร เป็นต้น

• ซากสัตว์ เลือดและสารคัดหลั่งจากสัตว์ ฯลฯ พยานหลักฐานที่ได้จากพืช หลักฐานที่ได้จากพืชสามารถใช้เป็นวัตถุพยานที่ช่วยคลี่คลายคดีต่าง ๆ เช่น การจำแนกพันธุ์พืช ความเป็นเอกลักษณ์ของพืช เช่น พืชประจำท้องถิ่น บางกรณีพบพืชจากสถานที่เกิดเหตุติดไปกับบุคคลและพาหนะที่เกี่ยวข้องในคดี ตัวอย่างพยานหลักฐานที่ได้จากพืช ได้แก่

• ชิ้นส่วนจากพืช เช่น ลำต้น ราก ใบ เปลือก ดอก เกสร ละอองเรณู สปอร์ เป็นต้น

• ความแตกต่างลักษณะทางสัณฐานของพืช รูปร่าง ขนาด ลวดลาย

- แหล่งที่มาและสายพันธุ์

• สารพันธุกรรม หรือจีโนมพืช ในคลอโรพลาสต์ และไมโทคอนเดรีย

(3) พยานหลักฐานที่เป็นเอกสาร

พยานหลักฐานที่เป็นข้อความ เช่น ตัวอักษร ตัวเลข เครื่องหมาย สัญลักษณ์ที่บันทึกไว้ ไม่ว่าจะด้วยวิธีเขียน พิมพ์ หรือแกะสลัก ลงในวัสดุประเภทต่าง ๆ เช่น กระดาษ ผ้า ผนัง ก้อนหิน ไม้ หรือโลหะ เพื่อใช้สื่อความหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น ๆ

ตัวอย่างวัตถุพยานที่เป็นเอกสาร ลายมือเขียนลายเซ็น การลงนามในเอกสาร ธนบัตร แผ่นป้ายทะเบียนรถยนต์ ตราสลัก ตรายาง ตราปั๊ม

(4) พยานหลักฐานที่เป็นวัตถุ

พยานหลักฐานที่พบในสถานที่เกิดเหตุ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงของคดี ช่วยชี้ชัดว่า มีการก่ออาชญากรรมในรูปแบบใด และใช้อย่างใดในชั้นศาล ตัวอย่างเช่น วัตถุสิ่งของที่ถูกรื้อค้น วัตถุสิ่งของที่ถูกใช้ในการก่อเหตุ ชิ้นส่วนและสิ่งของจากศพ พานหะ สารเคมี ยา สารเสพติด ภาพถ่าย ภาพวิดีโอ ภาพจากกล้องวงจรปิด อาวุธที่ใช้ สิ่งตกค้างจากอาวุธ หรือวิธีการก่อเหตุ (เช่น เขม่าปืน/สะเก็ดระเบิด/น้ำมันเชื้อเพลิง และสารเร่งการเผาไหม้ เป็นต้น) หีบห่อและบรรจุภัณฑ์

(5) พยานหลักฐานทางดิจิทัล

พยานหลักฐานดิจิทัล หรืออาจเรียกพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ เป็นพยานหลักฐานรูปแบบใหม่ อยู่ในรูปของข้อมูลคอมพิวเตอร์ มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ในการพิสูจน์การกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของคดีหลากหลายฐานความผิด มีความสำคัญในการพิสูจน์ความผิดทั้งในคดีอาญา คดีแพ่งและคดีที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวข้องกับคดีประเภทการฉ้อโกงออนไลน์ การค้าสื่อลามกอนาจารออนไลน์และการค้ายาเสพติด รวมถึงคดีอื่น ๆ ทางออนไลน์

เกี่ยวข้องกับอุปกรณ์ดิจิทัล รวมถึงข้อมูลที่บันทึกอยู่ในอุปกรณ์ดิจิทัล ตัวอย่าง พยานหลักฐานทางดิจิทัล ได้แก่ อุปกรณ์ดิจิทัลที่ใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด อุปกรณ์จัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โทรศัพท์ สมาร์ทโฟน (Tablet i-Pad Smart Watch) คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ที่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาระดับการให้ความสำคัญและการใช้ประโยชน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญาเกี่ยวกับชีวิต ร่างกายและเพศของพนักงานสืบสวนสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรภาค 7 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีคดีอาญาร้ายแรงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง บทสรุปนี้ได้สังเคราะห์ผลการวิเคราะห์เพื่อชี้ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงและนำเสนอแนวทางที่เป็นรูปธรรมเพื่อยกระดับมาตรฐานการทำงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า พนักงานสืบสวนสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรภาค 7 ตระหนักและให้ความสำคัญกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีอาญาที่กระทบต่อชีวิต ร่างกายและเพศ เนื่องจากหลักฐานวิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการยืนยันตัวตนผู้กระทำความผิด พิสูจน์เจตนา และนำไปสู่การสรุปสำนวนคดีที่มีความน่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการให้ความสำคัญ แต่บทบาทเชิงปฏิบัติในการใช้ประโยชน์และการบูรณาการหลักฐานนิติวิทยาศาสตร์เข้ากับสำนวนคดียังคงเผชิญกับอุปสรรคหลายประการ

สามารถสรุปได้เป็น 3 ปัจจัยสำคัญ ดังนี้

1. ความเข้าใจและการฝึกอบรมที่ไม่เท่าเทียมกัน พนักงานสืบสวนสอบสวนจำนวนมากยังขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในการเก็บรักษาการควบคุมห่วงโซ่แห่งหลักฐาน (Chain of Custody) และการตีความผลทางนิติวิทยาศาสตร์อย่างถูกต้อง ซึ่งส่งผลให้เกิดความผิดพลาดในการรวบรวมหลักฐาน ณ จุดเกิดเหตุ ทำให้หลักฐานสำคัญอาจถูกปนเปื้อนหรือหมดความน่าเชื่อถือเมื่อเข้าสู่ชั้นศาล

2. ข้อจำกัดด้านการสนับสนุนทางเทคนิคและงบประมาณ หน่วยงานสืบสวนสอบสวนในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะในสถานีตำรวจภูธรยังคงมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ในการจัดซื้อเครื่องมือที่ทันสมัย และขาดการเข้าถึงผู้เชี่ยวชาญทางนิติวิทยาศาสตร์โดยตรงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการตรวจวิเคราะห์หลักฐานและการปฏิบัติการในสถานที่เกิดเหตุ ขาดความละเอียดและแม่นยำทางวิทยาศาสตร์

3. การนำเสนอหลักฐานเชิงวิทยาศาสตร์ในชั้นศาล พนักงานสืบสวนสอบสวนหลายรายประสบปัญหาในการนำเสนอและอธิบายผลการตรวจทางวิทยาศาสตร์ที่ซับซ้อนให้แก่พนักงานอัยการและศาลได้อย่างชัดเจน และน่าเชื่อถือ ทำให้บางครั้งศาลให้ความสำคัญกับหลักฐานทางประจักษ์ หรือค่าให้การของพยานบุคคลมากกว่าพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์

การให้ความสำคัญและการใช้ประโยชน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ถือเป็นหัวใจสำคัญในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา ในยุคปัจจุบัน การดำเนินการตามหลักข้างต้น จะช่วยให้ตำรวจภูธรภาค 7 สามารถยกระดับความแม่นยำและความน่าเชื่อถือ ในการดำเนิน

คดีอาญา เพิ่มความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรมและนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายด้านธรรมาภิบาลและความยุติธรรมทางอาญาได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

นอกจากนี้ อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการรักษาสถานที่เกิดเหตุ เป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญา จากการเปรียบเทียบแนวทางปฏิบัติของสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น พบว่า ทั้งสองประเทศให้ความสำคัญกับการให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ผู้ไปถึงสถานที่เกิดเหตุเป็นลำดับแรก ในการควบคุมพื้นที่และปกป้องพยานหลักฐานอย่างชัดเจน แม้ในสหรัฐอเมริกาจะเป็นแนวปฏิบัติทางวิชาชีพ แต่ก็ได้รับการยอมรับและปฏิบัติอย่างเป็นทางการเดียวกันทั่วประเทศ ขณะที่ประเทศญี่ปุ่นได้บัญญัติอำนาจดังกล่าวไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจน ซึ่งช่วยลดข้อโต้แย้งทางกฎหมายและสร้างความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม

ดังนั้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับบริบทของประเทศไทย แม้กฎหมายไทยจะยังไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการควบคุมบุคคลภายในสถานที่เกิดเหตุโดยตรงเช่นบางประเทศ ส่งผลให้การรักษาสถานที่เกิดเหตุยังคงต้องอาศัยเพียงบทบัญญัติทั่วไปหรือการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ประเด็นสำคัญมิได้อยู่ที่การปรับแก้หรือพัฒนากรอบอำนาจทางกฎหมายเพียงอย่างเดียว หากแต่อยู่ที่การยึดถือหลักวิชาการและหลักข้อกฎหมายร่วมกันของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจและทักษะด้านนิติวิทยาศาสตร์ ให้เกิดเป็นมาตรฐานการทำงานที่ชัดเจน

และสอดคล้องกันในการรวบรวม รักษา และใช้ประโยชน์จากพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ แม้บริบททางกฎหมายของแต่ละประเทศจะมีความแตกต่างกัน แต่หลักการพื้นฐานและการใช้ประโยชน์จากหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในกระบวนการยุติธรรมยังคงมีสาระสำคัญที่ไม่แตกต่างกันและสามารถนำมาปรับใช้เพื่อยกระดับคุณภาพของสำนวนคดีและความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมได้

■ ข้อเสนอแนะ

จากการประเมินบทบาทและระดับการให้ความสำคัญในการใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของพนักงานสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศพบว่า การใช้ประโยชน์จากพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ยังมีข้อจำกัดทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ และทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขอุปสรรคเหล่านี้และยกระดับประสิทธิภาพการใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ จึงควร

1. ควรส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านนิติวิทยาศาสตร์แก่พนักงานสืบสวนสอบสวนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับการประเมิน การเก็บรักษา และการใช้ประโยชน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญารายแรง เพื่อยกระดับการให้ความสำคัญและลดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดี

2. ควรจัดตั้งทีมสนับสนุนสหสาขาวิชาชีพในระดับภาค และควรมีการจัดตั้งทีมผู้เชี่ยวชาญนิติวิทยาศาสตร์ประจำภาค เพื่อให้การสนับสนุน

ด้านเทคนิคและคำแนะนำแก่สถานีตำรวจในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง โดยเฉพาะในคดีที่มีความซับซ้อน

3. หน่วยงานต้นสังกัดควรให้ความสำคัญกับการจัดสรรทรัพยากรด้านนิติวิทยาศาสตร์อย่างเพียงพอและทันสมัย ทั้งด้านอุปกรณ์ เทคโนโลยี และงบประมาณ รวมถึงการกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อสนับสนุนให้พนักงานสืบสวนสอบสวนสามารถใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้อย่างเต็มศักยภาพ อันจะส่งผลต่อความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ และความเป็นธรรมในกระบวนการพิจารณา คดีอาญา

4. ทบทวนและพัฒนาแนวทางปฏิบัติงานที่มีมาตรฐาน เพื่อรองรับบทบัญญัติทางกฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติสากล ที่มุ่งเน้นการให้ความสำคัญและใช้ประโยชน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

■ บรรณานุกรม

- Central Information Technology Center, (2023). Criminal offense statistics. Retrieved June 8, 2025, from chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfindmkaj/https://thaicrimes.org/pdf/crimes/2566.pdf
- Champod, C. (2015). Fingerprint identification: Advances since the 2009 National Research Council report. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 370(1674), 1-10. <https://doi.org/10.1098/rstb.2014.0259>

- Ciao, B. (2022). *Crime scene documentation methods*. Scribd. <http://www.scribd.com/document/773596521/Crime-Scene-Documentation>
- CJAD. (2019, November 10). *Japan - Code of Criminal Procedure*. <https://cjad.nottingham.ac.uk/en/legislation/1551/keyword/683/>
- Engsomboon, S. (2008). *Crime scene investigation*. Royal Police Cadet Academy.
- Forensic Science Center 7. (2025). *Crime scene investigation*. <https://scdc7.forensic.police.go.th/index.php/component/k2/item/322-csi-crime-scene-investigation>
- Investigation Administration Center. (2022). *Investigation officer's handbook: Forensic science and criminal investigation*. Investigation Administration Center, Royal Thai Police.
- Kanokpon Saenkaew. (2019). The study on knowledge and understanding of crime scene investigation of police enquiry officers in Nakhon Pathom Province. *Journal of Research and Development Buriram Rajabhat University*, 14(2), 121-136.
- Office of Police Forensic Science. (2018). *Crime scene management handbook*. Royal Thai Police.
- Ratchadaporn Noikaew & Woratouch Witchuvanit. (2020). The study of the significance of forensic evidence and utilization in criminal case: Satun provincial police station. *Journal of Criminology and Forensic Science*, 6(2), 167-180.
- Roberta, D., J., Sally, F. K., & James, R. (2012). Get it right the first time: Critical Issues at the Crime Scene. *Current Issues in Criminal Justice*, 24(1), 25-37. <http://doi.org/10.1080/10345329.2012.12035942>
- Royal Thai Police. (2022). *Annual performance report of the office of police forensic science for the fiscal year 2022*. Royal Thai Police.
- Saferstein, R. (2001). *Criminalistics: An introduction to forensic science*. (7th ed.) Prentice Hall.
- Sonkratai, J. (2024). *Guidelines for addressing challenges faced by inquiry officials in Post-mortem examinations on cases of unnatural death: A case Study in provincial police region 7* [Unpublished doctoral thesis]. Silpakorn University.
- Sukwatch. S. (2007). *Crime scene investigation*. Silpakorn University.
- White, J.H., Lester, D., & Matthew, G. (2011). The utilization of forensic science and criminal profiling for capturing serial killers. *Forensic Science International*, 209(1-3), 160-165. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2011.01.022>

